

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

Кафедра соціології

Робоча навчальна програма дисципліни
МАСКУЛІННІСТЬ ТА ЧОЛОВІЧИ СТУДІЇ

2013-2014 навчальний рік

Організаційно-методична характеристика навчальної дисципліни	
Академічна характеристика	Структура
Рік навчання – 4 Триместр – 7 (осінній) Кількість годин на тиждень – 4 Статус курсу – вибірковий (цикл професійної та практичної підготовки) Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Загальний обсяг годин – 162 Аудиторні заняття: 58, з них: лекційних – 26 семінарських – 26 Самостійної роботи – 110 Вид підсумкового контролю: залік

Укладачка: Тамара Марценюк, к.соц.н., доцентка кафедри соціології tarakuta@gmail.com

АНОТАЦІЯ

Метою курсу є вивчення чоловіків і маскуліностей у рамках гендерних досліджень і феміністичних рухів. Основне завдання курсу полягає у тому, аби критично (базуючись на соціально-конструктивістській парадигмі) проаналізувати конструювання маскуліностей у різних сферах соціального життя, дізнатися про напрямки і зміст чоловічих студій у західній та вітчизняній соціології, розкрити особливості чоловічого руху, зокрема, його профеміністичного напрямку. У курсі обговорюватимуться такі дискусійні проблеми, як криза маскуліності, зміна гендерних ролей та її вплив на визначення сучасних чоловічих ідентичностей, гегемонна та альтернативні маскуліності, гомосексуальність і чоловіча сексуальність, проблема батьківства, деструктивні чоловічі практики, роль чоловіків у боротьбі за рівні права і можливості тощо. Особлива увага приділятиметься проблемі гендерних трансформацій на пострадянському просторі та сучасних українських маскуліностей.

Курс «Маскулінність та чоловічі студії» орієнтований на студенток і студентів 4 р.н. за спеціальністю «соціологія», які прослухали курс «Вступ до гендерних студій». Запис дозволено студенткам і студентам 3-4 р.н. суспільствознавчих і гуманітарних спеціальностей.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Вступна лекція-бесіда на тему «Гендерні дослідження і чоловіки як об'єкт вивчення. Чоловічі студії в XXI ст.» (2 год).

Тема 2. Маскулінність як соціально-культурний конструкт (2 год).

Тема 3. Теоретизуючи маскуліності: гегемонна маскуліність і влада, поняття кризи маскуліності (2 год).

Тема 4. Гендерна соціалізація і чоловіки. Гомосоціальні чоловічі сфери (на прикладі спорту) (2 год).

- Тема 5. Альтернативні маскулінності. Гомосексуальність і гетероцентризм (2 год).
- Тема 6. Радянські і пострадянські маскулінності: особливості конструювання (2 год).
- Тема 7. Міжкультурні особливості маскулінностей (2 год).
- Тема 8. Деструктивні чоловічі практики (злочинність і насилля) (2 год).
- Тема 9. Чоловіки і здоров'я (2 год).
- Тема 10. Чоловіки і домашня сфера. Відповідальне батьківство та залучення татів до догляду за дітьми (2 год).
- Тема 11. Чоловічий рух та чоловічі організації: на прикладі США і України. (2 год)
- Тема 12. Гендерна рівність і права чоловіків: міфи та реальність. Антифеміністичні чоловічі рухи (2 год).
- Тема 13. Роль чоловіків у забезпеченні гендерної рівності. Профеміністичні чоловічі рухи (2 год).

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Маскулінність як соціально-культурний конструкт. Чоловічі студії як напрямок гендерних досліджень (2 год).

1. Поняття маскулінності та його історія.
2. Дослідження чоловіків і парадигми маскулінності (біологічна, психоаналітична, соціально-психологічна і постмодерністська).
3. Чоловічі студії: виникнення та розвиток. Дослідження чоловіків у пострадянському просторі.
4. Основні теоретичні поняття чоловічих студій: гегемонна маскулінність; криза маскулінності; маскулінність, націоналізм і глобалізація; гомосоціальне чоловіче середовище.

Основна література:

1. Бёрд Ш. Теоретизируя маскулинности: современные тенденции в социальных науках // *Наслаждение быть мужчиной: западные теории маскулинности и постсоветские практики* / Под ред. Ш. Берд и С. Жеребкина. – СПб.: Алетейя, 2008. – С. 7-37.
2. Кон И. Кризис маскулинности и возникновение «мужского вопроса» (Глава 1) // *Мужчина в меняющемся мире*. – М.: Время, 2009. – С. 13-26.
3. Мещеркина Е.Ю. Социологическая концептуализация маскулинности // *Социс*. – 2002. - №11.- С.15-26.

Додаткова література:

1. Бем С.Л. [Маскулінність-фемінність: про статеву диференціацію](#) // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 7-21.
2. Вершинина Д.Б. [Маскуліність як політична цінність в контексті гендерного дискурсу](#) // *Полис*. – 2007. - № 4. – С. 100-112.
3. Кон И.С. Меняющиеся мужчины в изменяющемся мире // *Этнографическое обозрение*. – 2010. - № 6. – С. 99-114.
4. Кон И. [Чоловіки, які змінюються у мінливому світі](#) // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 7-48.
5. Connell R.W. Examining Masculinities (Part 1) // *The Men and The Boys*. - Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 2000. - P. 1-36.

6. Edwards T. "Crisis, what crisis?": Sex roles revisited // Cultures of Masculinity. – Kindle Edition, 2007. – P. 7-24.
7. Men's and Masculinity: a Global and Historical Bibliography / compiled by D.F. Janssen. – Men's Studies Press, 2007. – 250 p.

Тема 2. Теоретизуючи маскулінності: гегемонна маскулінність і влада, поняття кризи маскулінності (2 год).

1. Поняття гегемонної маскулінності. Відносини між маскулінностями: гегемонія, субординація, співучасть, маргіналізація.
2. Критика та переосмислення концепції гегемонної маскулінності.
3. Соціологічні інтерпретації кризи маскулінності.

Основна література:

1. Бурейчак Т. Погані часи для чоловіків? Соціологічні інтерпретації кризи маскулінності / Тетяна Бурейчак // Соціологія: теорії, методи, маркетинг. – 2011. – № 1. – С. 79 – 94.
2. Connell R.W. The Social Organisation of Masculinity (Chapter 3) / Masculinities. – Polity Press, 2006. – P. 67-86.
3. Connell R.W., Messerschmidt J.W. Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept // Gender and Society. – 2005. – Vol. 19. – № 6. – P. 829-859.

Додаткова література:

1. Бурдье П. Гегемонія мужчин (основные идеи) / Социальные и гуманитарные науки: Отечественная и зарубежная литература. Серия 11. Социология. – 2003. - №1. – С.8-27.
2. Бурейчак Т. Чоловіки в кризі: українські медіа-дискурси та гендерна ідеологія / Бурейчак Тетяна // Український соціум. – № 2 (37). – 2011. – С. 35-50.
3. Есдек-Темпські С. [Чоловік у кризі](#) // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 124-130.
4. Коннелл Р. [На захист маскулінності](#) // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 49-70.
5. Тартаковская И. Смертельная ноша маскулинности // Демоскоп-Weekly. 2-7 июня 2010. № 425-426. <http://demoscope.ru/weekly/2010/0425/analit02.php>
6. Kimmel M.S. The Masculine Mystique // Manhood in America: A Cultural History. – Oxford University Press, 2006. – P. 173-191.
7. Kimmel M.S. Wimps, Whiners, and Weekend Warriors: The Contemporary Crisis of Masculinity and Beyond // Manhood in America: A Cultural History. – The Free Press, 1997. – P. 291-328.

Тема 3. Гендерна соціалізація і чоловіки. Гомосоціальні чоловічі сфери (на прикладі спорту) (2 год).

1. Гендерна соціалізація і маскулінність. Виховання хлопчиків.
2. Конструювання образів чоловіків на прикладі енциклопедій для хлопчиків.
3. Соціологія спорту і гендерні ідентичності чоловіків.

Основна література:

1. Бурейчак Т. [Як стати «справжнім чоловіком», або Універсальні поради енциклопедій для хлопчиків](#) // Дзеркало тижня. – № 24 (703) 28 червня — 4 липня 2008. – 4 с.

2. Кон И.С. Мальчишество как социокультурный проект (Глава 1: Что значит быть мальчиком? и Антропология мальчишества – до Воспитательство и опекунов) // Мальчик – отец мужчины. – М.: Время, 2009. – С. 21-42.
3. Кон И.С. Мальчики в школе (Глава 7: Школьное насилие: буллинг и хейзинг) // Мальчик – отец мужчины. – М.: Время, 2009. – С. 492-514.
4. Месснер М. Маскулинность и профессиональный спорт // Антология гендерной теории. – Минск, 2000. – С. 218-235.

Додаткова література:

1. Бурейчак Т. Спорт для українських лицарів або подвійне дно бойового гопака // Гендерний журнал «Я». – 2012. – № 1(29) «Гендер і спорт». – С. 18-20.
2. Бурейчак Т.С. Моделі маскулінності у сучасній українській рекламі // Методологія, теорія та практика соціологічного дослідження сучасного суспільства: Збірник наукових праць. - Харків: Видавничий центр Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. – 2005. – С. 523-526.
3. Гладарев Б. [В поисках «мужских» пространств: рыбалка](#) // Мужской сборник. Вып. 3. Мужчина в экстремальной ситуации / Сост. И.А. Морозов, отв. ред. Н.Л. Пушкарева. – Москва, «Индрик», 2007. – с. 233-243.
4. Марущенко О. Гендерована фізкультура: дещо про «королів» і «королеву» // Гендерний журнал «Я». – 2012. – № 1(29) «Гендер і спорт». – С. 30-31.
5. Марценюк Т. Формування маскулінності у дітей шкільного віку // Информационно-просветительское издание «Я», Харьковская женская организация «Крона». – 2008. – Спецвыпуск «Права мужчин в контексте равных прав и равных возможностей». – С. 16-20.
6. Марценюк Т.О., Швець О.П. [Конструювання маскулінності в інституті спорту \(на прикладі українських футболістів\)](#) // Наукові записки НаУКМА. – Соціологічні науки. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2011. – С. 58-65.
7. Кириленко О. Спортивна активність у гендерному контексті // Гендерний журнал «Я». – 2012. – № 1(29) «Гендер і спорт». – С. 32-35.
8. Котовская М.Г., Шалыгина Н.В. Анализ феномена мачизма // ОНС. – № 2. – 2005. – С. 166-176.
9. Поллак У. Настоящие мальчики: Как спасти наших сыновей от мифов о мальчишестве. – М.: Ресурс, 2013.
10. Adams A., Anderson E., McCormack M. Establishing and Challenging Masculinity: The Influence of Gendered Discourses in Organized Sport // Journal of Language and Social Psychology. – 2010. - № 29(3). – P. 278–300.
11. Kimmel M. Guyland: The Perilous World Where Boys Become Men (Understanding the Critical Years Between 16 and 26). - NY: HarperCollins Publishers, 2008.

Тема 4. Альтернативні маскулінності. Гомосексуальність і гетероцентризм (2 год).

1. Альтернативні маскулінності та практики. Гетеро/гомосоціальність, гетеро/гомосексуальність, гетеро/гомофілія, гетеро/гомоеротизм.
2. Явище гомофобії та конструювання гендерної ідентичності.
3. Аналіз соціальних ідентичності чоловіків, які мають секс із чоловіками.

Основна література:

1. Касянчук М.Г., Лещинський Є.Б. [Аналіз соціальних ідентичностей чоловіків, які мають секс з чоловіками, в українському суспільстві \(на прикладі Донецької області\)](#) // Український соціум. – 2008. – № 3 (26). – С. 17-29.

2. Киммел М. Маскулинность как гомофобия: страх, стыд и молчание в конструировании гендерной идентичности // Наслаждение быть мужчиной: западные теории маскулинности и постсоветские практики / Под ред. Ш. Берд и С. Жеребкина. – СПб.: Алетейя, 2008. – С. 38-57.
3. Кон И.С. [Гомосоциальность и гомосексуальность. О природе мужского общения.](#) – 11 с.

Додаткова література:

1. Бэр Б.Дж. [Возвращение денди: гомосексуализм и борьба культур в пост-советской России](#) // О муже(N)ственности: Сборник статей. Сост. С. Ушакин. - Новое литературное обозрение, 2002. – 20 с.
2. Кон И. Альтернативные маскулинности. Исторический экскурс // Мужчина в меняющемся мире. – М.: Время, 2009. – С. 79-95.
3. Кон И.С. Виступ на круглому столі «Новые формы гомофобии в странах Центральной и Восточной Европы», 29 жовтня 2005 р., Київ. – 5 с.
4. Омельченко Е.В. [поисках гомофобии. Опыт исследования механизмов исключения «другой» сексуальности в провинциальной молодежной среде](#) // В Поисках сексуальности. Сборник статей / Под ред. Е.Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: Изд-во Д. Буланин, 2002. – С. 469 – 508.
5. Чернова Ж. [Нормативная мужская сексуальность: \(ре\)презентации в медиадискурсе // В поисках сексуальности](#) / Под ред. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. СПб. Изд-во «Дмитрий Буланин». 2002. – С. 527-549.
6. Edwards T. Identity and Desire: Gay Male Sexuality and Masculinity // Cultures of Masculinity. – Kindle Edition, 2007. – P. 79-98.

Тема 5. Маскуліність та ідеологія. Радянські і пострадянські маскуліності: особливості конструювання (2 год).

1. Поняття радянської маскуліності. Радянські гендерні контракти і роль чоловіка.
2. Чоловіки на ринку праці. Успішні та неуспішні чоловіки.
3. «Нові» маскуліності у пострадянські часи. Метросексуал як феномен конс'юмеристського суспільства.

Основна література:

1. Кон И. Российские маскулинности // Мужчина в меняющемся мире. – М.: Время, 2009. – С. 127-178.
2. Коновалов Д. [Новые маскулинности: украинский дисплей](#) // Гендерные исследования. – 2004. – № 10. – С. 226-234.
3. Остроух И.Г. Метросексуал – стиль жизни, форма самореализации и самосознание мужчины в постиндустриальном обществе // Этнографическое обозрение. – 2006. – № 4. – С.14-22.
4. Юрчак А. Мужская экономика: «Не до глупостей, когда карьеру куешь» // О муже(N)ственности: Сборник статей, Сост. С.Ушакин, - Москва: Новое литературное обозрение, 2002. – С. 245-268.

Додаткова література:

1. Бурейчак Т. «Справжні чоловіки» в радянський та пострадянський період: трансформації нормативних уявлень про маскуліність // Чоловіча субкультура / уп. М. Гримич. – К.: Дуліби, 2013. – С. 419-440.

2. Бурейчак Т. Моделі маскулінності в радянській гендерній ідеології // Гендерний журнал "Я", Випуск "Гендер і держава". – 2011. – № 2(28). – С. 26-28.
3. Здравомыслова Е. [Гегемонная маскулинность. Автобиография героя и комментарии](#) // Беспредельная социология. Сборник эссе к 60-летию В. Воронкова / Под ред. О. Паченкова, М. Соколова, Е. Чикадзе. – СПб: ЦНСИ, 2005. – С. 15-33.
4. Муслимова О. Метросексуализм как новый тип мужественности // Гендерные различия / отв. ред. М.В. Рабжаева. – СПб: Алетейя, 2004.
5. Роткирх А. ["Беспутная жизнь": секс, семья и социальная мобильность в мужских автобиографиях](#) // Семейные узы: модели для сборки / Под ред. С. Ушакина. - Новое литературное обозрение, 2004. – 23 с.
6. Рябова Т. Б. [Маскулинность в политическом дискурсе российского общества: история и современность](#) // Женщина в российском обществе. – 2000. – № 4. – С.19-26.
7. Тартаковская И. [«Несостоявшаяся маскулинность» как тип поведения на рынке труда](#) // Гендерные отношения в современной России: исследования 1990-х годов: Сборник научных статей / Под ред. Л.Н. Попковой, И.Н. Тартаковской. – Самара: Изд-во «Самарский университет», 2003. – 26 с.
8. Темкина А., Роткирх А. [Советские гендерные контракты и их трансформация в современной России](#) // Социс. – 2002. – № 11. – С. 4-15.
9. Чернова Ж. Романтик нашего времени: с песней по жизни // О муже(N)ственности: Сборник статей, Сост. С.Ушакин, - М.: Новое литературное обозрение, 2002. – С. 452-478.
10. Чернова Ж.В. [«Мужская работа»: анализ медиа-репрезентаций](#) // Гендерные отношения в современной России: исследования 1990-х годов: Сборник научных статей/ Под ред. Л.Н. Попковой, И.Н. Тартаковской. Самара: Изд-во «Самарский университет», 2003. – 14 с.
11. Шабурова О. Мужик не суетится или пиво с характером // О муже(N)ственности: Сборник статей, Сост. С.Ушакин, - М.: Новое литературное обозрение, 2002. – С. 523-555.
12. Edwards T. What are you looking at: Masculinity, performativity and fashion // Cultures of Masculinity. – Kindle Edition, 2007. – P. 99-115.

Тема 6. Міжкультурні особливості маскулінностей (2 год).

1. Культурні концепти маскулінності у різних суспільствах та їх розмаїття (на прикладі становлення чоловічності на о. Трак; маскулінності Китаю, Індії та Японії).
2. Українські національні маскулінності.

Основна література:

1. Гилмор Д. В поисках мужественности: остров Трак (Глава 3) // Становление мужественности: Культурные концепты маскулинности. – М.: РОССПЭН, 2005. – С. 64-85.
2. Гилмор Д. Действие и неопределенность: Восточная и Южная Азия (Глава 8) // Становление мужественности: Культурные концепты маскулинности. – М.: РОССПЭН, 2005. – С. 177-207.
3. Жеребкин С. [Наслаждение быть украинцем: украинская маскулинность и Оранжевая революция](#) // Наслаждение быть мужчиной: западные теории маскулинности и постсоветские практики / Под ред. Ш. Берд и С. Жеребкина. – СПб.: Алетейя, 2008. – С. 224-245.

Додаткова література:

1. Бурейчак Т.С. «Козак» як гендерно-національний маркер української конс'юмеристської культури // Методологія, теорія та практика соціологічного дослідження сучасного

суспільства: Збірник наукових праць. Том 2. - Харків: Видавничий центр Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. – 2006. – С. 241-247.

2. Гилмор Д. Становление мужественности: Культурные концепты маскулинности. – М.: РОССПЭН, 2005. – 264 с.

3. Забужко О. Гендерная структура украинского колониального сознания: к постановке вопроса // О муже(N)ственности: Сборник статей, Сост. С. Ушакин. - М.: Новое литературное обозрение, 2002. – С.378-394.

4. Bureychak T. In search of heroes: Vikings and Cossacks in present Sweden and Ukraine // NORMA (Nordic Journal for Masculinity Studies). – 2012. – Vol. 7. – Issue 2. – P. 139–159.

5. Edwards T. In black and white: Race, ethnicity and masculinity // Cultures of Masculinity. – Kindle Edition, 2007. – P. 64-78.

Тема 7. Деструктивні чоловічі практики (злочинність і насилля) (2 год).

1. Деструктивні маскулінності: причини і наслідки.
2. Поширеність насилля і злочинності в середовищі чоловіків.

Основна література:

1. [Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник](#) / Державна служба статистики України. – К., 2011. – 108 с. (Розділ 5 «Правопорушення»)

2. Рябчук А. Деструктивні маскулінності у пострадянському контексті на прикладі життєвих історій київських бомжів // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції —Актуалізація проблем чоловіків в контексті їх рівних прав та можливостей. – Вінниця: ВООГО —Відкрите суспільство, 2008. – С. 12-13.

3. Салагаев А.Л., Шашкин А.В. [Насилие в молодежных группировках как способ конструирования маскулинности](#) // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2002. – №1.– С. 151-160.

Додаткова література:

1. Гіденс Е. Соціологія. – К.: Основи, 1998 // Розділ 8. Девіантна поведінка і злочинність. Гендер і злочинність. С. 231-237. Злочинність і «криза маскулінності». С. 237-238.

2. Кон И.С. Агрессивность и принятие риска (Глава 2) // Мальчик – отец мужчины. – М.: Время, 2009. – С. 209-242.

3. Михель Д. Мужчины, мальчики и поле боя // Гендерные исследования. – 2001.- №6. – С.133-149.

4. Edwards T. Violence and violantion: Men, masculinity and power // Cultures of Masculinity. – Kindle Edition, 2007. – P. 44-63.

5. Salam R. [The Death of Macho](#) // Foreign Policy JUNE 22, 2009 ([Переклад на українську мову](#))

Тема 8. Чоловіки і здоров'я (2 год).

1. Чоловіче здоров'я як соціальна проблема.
2. Рольова напруга чоловічої ролі. Чоловіча смертність, рівень самогубств, алкоголізм, наркоманія. Репродуктивне здоров'я чоловіків.

Основна література:

1. Кон И. Мужское здоровье // Мужчина в меняющемся мире. – М.: Время, 2009. – С. 284-298.

2. Кон І. Гегемонна маскулінність як чинник чоловічого (не)здоров'я // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2008. – № 4. – С. 5-16.
3. Ставлення і поведінка чоловіків щодо проблеми репродуктивного здоров'я та шляхів його збереження // [Репродуктивне та статеве здоров'я чоловіків \(соціологічний аналіз\)](#) / Фонд народонаселення ООН, Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту. – К., 2005. – С. 24-39.

Додаткова література:

1. [Дослідження здоров'я](#) / КМІС.
2. [Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник](#) / Державна служба статистики України. – К., 2011. – 108 с. (Розділ II «Охорона здоров'я»)
3. Залучення чоловіків до збереження здоров'я в Україні: Аналітичний звіт / Фонд народонаселення ООН, Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту. – К., 2006. – 68 с.
4. Павлов Б. Отношение мужчин среднего класса к здоровью // Способы быть мужчиной: Трансформации маскулинности в XX веке / ред.-сост. И.Н. Тартаковская. – М.: Звенья, 2013. – С. 204-215.
5. Рингач Н.О. [Проблема надсмертності чоловіків в Україні: гендерний аналіз у державному управлінні охороною громадського здоров'я](#) // Стратегічні пріоритети. – 2008. - № 3 (8). – С. 142-148.
6. Стрельник Е. Гегемонная маскулинность и инвалидность: конфликты идентичностей и ресурсы их преодоления // Способы быть мужчиной: Трансформации маскулинности в XX веке / ред.-сост. И.Н. Тартаковская. – М.: Звенья, 2013. – С. 216-224.
7. Connell R.W. Men's Health (Chapter 10) // The Men and The Boys. - Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 2000. - P. 177-196.

Тема 9. Чоловіки і домашня сфера. Батьківство (2 год).

1. Інститут батьківства (татівства): криза чи зміна?
2. Залучення чоловіків до догляду за дітьми. Поняття відповідального батьківства. Тато-школи та нові чоловічі практики.

Основна література:

1. Кон І. «Кризис отцовства» - кризис чего? / Отцовство и отцовские практики // Мужчина в меняющемся мире. – М.: Время, 2009. – С. 302-307.
2. Кон І. Отцовские практики в Европе / Отцовство и отцовские практики // Мужчина в меняющемся мире. – М.: Время, 2009. – С. 364-368.
3. Кон І.С. Отцовство как социокультурный институт. – 15 с.
4. Марценюк В. Тато-школи в Україні // Інформаційно-просвітительське видання «Я», Харківська жіноча організація «Крона». – 2008. – Спецвыпуск «Права мужчин в контексте равных прав и равных возможностей». – С. 24-25.
5. Марценюк Т. Відповідальне батьківство та гендерна рівність // Інформаційно-просвітительське видання «Я», Харківська жіноча організація «Крона». – 2008. – Спецвыпуск «Новые роли для украинских женщин». – С. 12-13.

Додаткова література:

1. Авдеева А. Ресурси і бар'єри активного участя отцов в заботе о детях // Способы быть мужчиной: Трансформации маскулинности в XX веке / ред.-сост. И.Н. Тартаковская. – М.: Звенья, 2013. – С. 77-96.

2. Вулф-Лайт П. [Повернути батька додому](#) // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 138-149.
3. Кон И. Положение отцов в современной России / Отцовство и отцовские практики // Мужчина в меняющемся мире. – М.: Время, 2009. – С. 368-381.
4. Марценюк В. Проект «Олег»: шлях до гендерної рівності // Інформаційно-просвітительське видання «Я», Харківська жіноча організація «Крона». – 2006. – № 3 (15). – с. 22-23.
5. Портер Е. [Незалежність, батьківство та відповідальне громадянство](#) // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 50-70.
6. Рождественская Е. Отцовство: либеральный тренд от отца к папе? // Способы быть мужчиной: Трансформации маскулинности в XX веке / ред.-сост. И.Н. Тартаковская. – М.: Звенья, 2013. – С. 60-76.
7. Чоловіча розмова. Мережа тато-шкіл Кіровоградської обл. Серія «Гендерна освіта для чоловіків». – Кіровоград, 2007. – 88 с.
8. Wall G., Arnold S. How Involved is Involved Fathering? An Exploration of the Contemporary Culture of Fatherhood // Gender and Society. – 2007. – Vol. 21 (4). – P. 502-527.
9. Williams S. What is Fatherhood? Searching for Reflexive Father // Sociology. – 2008. – Vol. 42 (3). – P. 487-502.

Тема 10. Чоловічий рух і чоловічі організації (2 год).

1. Чоловічий рух: світовий досвід розмаїття боротьби за права чоловіків. Основні напрямки чоловічого руху (на прикладі США): антифеміністичні та профеміністичні чоловічі організації. Роль чоловіків у забезпеченні гендерної рівності.
2. Чоловічі організації в Україні (Чоловіки проти насильства, Міжнародний союз мужніх татусів, тато-школи, гей-організації). Роль чоловічих організацій у забезпеченні гендерної рівності.

Основна література:

1. Farrell W. The Myth of Male Power. – N.Y.: Simon and Schuster, 1993. – Introduction & Part 1, p. 11-41.
2. Messner M.A. Politics of Masculinities: Men in Movements. – Sage, 1997. – Chapter 1, P. 1-15.

Додаткова література:

1. Шнырова О.В. [«Мужчины в их жизни». Некоторые размышления о роли мужчин в суфражистском движении](#) // Диалог со временем. – 2010. – № 31. – С. 308-337.
2. Baumli F. Man Freeing Man / New Atlantis Pr, 4 edition - September 2, 1991.
3. Connell R.W. Changing Masculinities (Part 5) // The Men and The Boys. - Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 2000. - P. 197-226.
4. Crowley J. Defiant dads: Fathers rights activists in America - Cornell University Press, 2008.
5. Donovan B. Political Consequences of Private Authority: Promise Keepers and the Transformation of Hegemonic Masculinity // Theory and Society. – 1998. – Vol. 27. – No. 6. – P. 817-843.
6. Goldrick-Jones A. Men Who Believe in Feminism. – Praeger Publishers, 2002.
7. Kimmel M. Misframing Men. - Rutgers University Press, 2010.
8. Messner M.A. The Limits of «The Male Sex Role»: An Analysis of the Men's Liberation and Men's Rights Movements' Discourse // Gender and Society. – June 1998. – Vol. 12. – № 3. – P. 255-276.

9. Messner M.A. Politics of Masculinities: Men in Movements. – Sage, 1997.
10. The other half of gender: feminism and men's role in achieving equality // European Women's Voice. – Autumn, 2011.
11. Young C. Man Troubles: Making Sense of the Men's Movement // Human Sexuality. – 1996/1997. – P. 23-29.

Інтернет ресурси для перегляду:

1. [Всеукраїнська мережа тато-шкіл](#)
2. [«Кампанія білої стрічки» \(White Ribbon Campaign\)](#)
3. Кампанія Генсекретаря ООН Пан Гі Муня «Зупинимо насильство проти жінок» ([United Nations Secretary-General Ban Ki-moon's UNiTE to End Violence against Women campaign](#))
4. [Національна мережа чоловіків-лідерів проти насильства в Україні. Кампанія «Стоп насильству!»](#) Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні
5. [Об'єднання батьків-одинаків України](#)
6. «Пройдися милю у її туфлях» ([Walk A Mile in Her Shoes](#))

Тема 11. Гендерна рівність і права чоловіків (2 год).

1. Поняття гендерної рівності. Права чоловіків та дискримінація чоловіків.
2. Дискримінація чоловіків в Україні: міф чи реальність?

Основна література:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866–IV. – 14 с.
2. [Проблеми чоловіків у контексті забезпечення гендерної рівності](#) // 20. Права жінок та гендерна рівність // Комплексне дослідження стану прав людини в Україні «Права людини в Україні – 2008». Узагальнена доповідь правозахисних організацій. – 2 с.
3. Хома Т. [Кого дискримінуємо? Відображення гендерних проблем в українському законодавстві](#) // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 27. – С. 73-81.
4. Connell R. W. Change among the Gatekeepers: Men, Masculinities, and Gender Equality in the Global Arena // Journal of Women in Culture and Society. – 2005. – Vol. 30. – No. 3. – P. 1801- 1825.

Додаткова література:

1. [Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник](#) / Державна служба статистики України. – К., 2011. – 108 с. (Розділ I «Демографічні показники»)
2. Информационно-просветительское издание «Я», Харьковская женская организация «Крона». – 2008. – Спецвыпуск «Права мужчин в контексте равных прав и равных возможностей».
3. [Матеріали Всеукраїнської практичної конференції «Актуалізація прав чоловіків в контексті рівних прав та можливостей»](#), Вінниця, Україна, 18 вересня 2008 р.
4. Edwards T. *Femenism: Men, Masculinity and Feminism* // Cultures of Masculinity. – Kindle Edition, 2007. – P. 25-43.

Тема 12. Сучасні українські маскулінності: презентація студентських досліджень (4 год).

Слухачки і слухачі курсу презентують групові дослідницькі проекти, які виконували протягом курсу.

Основна література:

1. [«Мужское» в традиционном и современном обществе](#) // Материалы научной конференции (16–18 апреля 2003 г.), Институт этнологии и антропологии РАН им. Н.Н. Миклухо-Маклая, РНИИ культурного и природного наследия им. Д.С. Лихачева МК РФ и РАН. – М., 2003.
2. [Мужской сборник. Вып. 1. Мужчина в традиционной культуре.](#) Сост. И.А. Морозов, отв. ред. С.П. Бушкевич. – М.: Лабиринт, 2001.
3. [Мужской сборник. Вып. 2. "Мужское" в традиционном и современном обществе.](#) Сост. И.А. Морозов, отв. ред. Д.В. Громов. – М., 2004.
4. Мужской сборник. Вып. 3. Мужчина в экстремальной ситуации / Сост. И.А. Морозов, отв. ред. Н.Л. Пушкарева. – М., 2007.
5. [О муже\(Н\)ственности: Сборник статей](#), Сост. С.Ушакин, - Москва: Новое литературное обозрение, 2002. – 720 с.

Додаткова література:

1. [Гендерная библиотека](#): Проект Центра гендерных исследований Европейского гуманитарного университета
2. Janey B. A., Plitin S., Muse-Burke J. L., Vovk V. M. Masculinity in Post-Soviet Ukraine: An Exploratory Factor Analysis // Culture, Society and Masculinity. – 2009. – Vol 1. – Issue 2. – P. 137-154.

Корисні джерела

Бурейчак Т. Соціологія маскуліності: навчальний посібник / Тетяна Бурейчак. – Львів : «Магнолія 2006», 2011. – 142 с.

Список праць для ретельнішого додаткового ознайомлення

1. Кон И.С. Мальчик – отец мужчины. – М.: Время, 2009.
2. Поллак У. Настоящие мальчики: Как спасти наших сыновей от мифов о мальчишестве. – М.: Ресурс, 2013.
3. Goldrick-Jones A. Men Who Believe in Feminism. – Praeger Publishers, 2002.
4. Kimmel M. Misframing Men. - Rutgers University Press, 2010.
5. Kimmel M. Guyland: The Perilous World Where Boys Become Men (Understanding the Critical Years Between 16 and 26). - NY: HarperCollins Publishers, 2008.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Тип роботи	Кількість балів
Робота на семінарах, участь у дискусіях і груповій роботі	30
Рецензія (до 3 сторінок) на основі переглянутого фільму	10
Проміжне тестування – десять коротких відкритих запитань Проводиться після тижня самостійної роботи	10
Дослідницька робота З них 10 балів за презентацію дослідження (проводиться на останніх двох семінарах) УВАГА! У випадку встановлення факту плагіату під час опанування дисципліни - оцінка “неприйнятно”	40
Залікова контрольна робота (10 коротких запитань по 1 балу) – на останньому семінарі	10

Проводиться на останньому семінарі Тривалість – 15 хв	
РАЗОМ	100

ВИМОГИ І ОЧІКУВАННЯ ВІД РОБОТИ НА СЕМІНАРАХ

Обов'язковим є прочитання основної літератури до курсу. Знання текстів перевірятиметься на семінарських заняттях, контрольних роботах і груповій дослідницькій роботі. Прочитання додаткової літератури до курсу заохочується.

Максимально активна участь у семінарах (аргументований, логічний, підкріплений посиланнями на літературу, в тому числі, і на додаткову, коментар чи доповнення, запитання) – 5 балів.

Відпрацювання пропущених семінарських занять очікуються лише у випадку хвороби (бажана наявність медичної довідки) і відрадження (бажано засвідчити документом).

ВИМОГИ ДО РЕЦЕНЗІЇ НА ФІЛЬМ

У рецензії передбачається викладення власних роздумів слухачок і слухачів курсу щодо запропонованої тематики на основі перегляду фільму (причому власне переказ сюжету не повинен займати більше третини роботи). Передбачається, що в процесі аналізу фільму буде продемонстроване знання основної тематики курсу. Посилання на джерела не обов'язкові. Однак, якщо авторки і автори рецензій згадують інформацію з матеріалів курсу, посилання передбачається.

Від рецензії очікується логічність, послідовність, аргументованість та грамотність викладу. Рецензія повинна містити вступ, основну частину і висновки.

Обсяг роботи: максимум 5-6 тис. знаків з пробілами (три сторінки 12 шрифт; 1,5 інтервал)

Критерії оцінки: **10 балів**

- Обізнаність із основною термінологією курсу і здатність її використовувати при аналізі фільму, демонстрація аналітичних здібностей – 5
- Логічна структура роботи, аргументованість і доцільність певних текстів рецензії – 3
- Стилїстика, граматики – 2

Очікується перегляд фільму на ТСП і здача рецензії у роздрукованому вигляді на семінар після ТСП (здача матеріалів пізніше: за кожен добу після дедлайну – мінус один бал).

Дедлайн – 30 жовтня 2013 р.

Фільм на вибір:

- «Повернення» («Возвращение»), 2003, режисер – Андрій Звягінцев

Тематики із курсу: Соціалізація та норми традиційної маскулінності; пострадянські маскулінності

- «Бійцівський клуб» («Fight Club»), 1999, режисер – Девід Фінчер

Тематики із курсу: маскулінність і насильство, гомосоціальне чоловіче середовище

- «Самотній чоловік» («A Single Man»), 2009, режисер – Том Форд

Тематики із курсу: чоловіча гомосексуальність.

ГРУПОВЕ ДОСЛІДНИЦЬКЕ ЗАВДАННЯ

Від слухачок і слухачів курсу очікується власне емпіричне дослідження, здійснене на основі аналізу первинних (зокрема, кількох глибинних інтерв'ю) та/чи вторинних джерел інформації (звітів, статистичної інформації). Дослідницька робота виконується у **групах** по 3 людини, які студентки і студенти самостійно формують. У процесі виконання

дослідження слухачки і слухачі курсу повинні провести, як мінімум, по одному глибинному інтерв'ю.

Дослідження робиться спільно, однак, кожен / кожна пише окремо певну частину тексту і вказує чітко, яка частина тексту написана ним / нею.

Орієнтовна тема дослідження – **Бути чоловіком у сучасній Україні: конструювання маскулітності чоловіками у традиційно «чоловічих» професіях**

Пропонується проаналізувати **чоловіків у традиційно «чоловічих» професіях / роботах** (як-от, пожежники, міліціонери, дальнобійники, шахтарі, водії, військові, комбайнери, будівельники тощо). Обов'язково візьміть до уваги контекст сучасного українського суспільства, зокрема, ситуацію із професією.

На **3 тиждень** (семінар № 2) групи мають подати у письмовому вигляді список групи та обрану тему.

Очікувана структура роботи

- Вступ (актуальність роботи, об'єкт, предмет, мета, завдання; короткий опис (і пояснення/обґрунтування) методології дослідження (методів збору та аналізу інформації)
- Аналіз зібраного матеріалу: короткий опис основних досліджуваних понять (із посиланням на першоджерела у рамках курсу), короткий опис контексту досліджуваної професії у сучасному українському суспільстві; структурована подача результатів інтерв'ю, використання цитат із інтерв'ю (із фаховим оформленням), доцільно поділити емпіричний розділ на підрозділи, які співпадають із завданнями роботи
- Список використаної літератури (очікуються переважно джерела, які вивчаються на курсі)
- Висновки (стислий виклад результатів дослідження; повинні співпадати із завданнями роботи, бути змістовними, а не описовими)
- Додаток (обов'язково: список питань, формальна інформація про інтерв'ю; не обов'язково, але бажано: текст інтерв'ю або фрагменти, найбільш дотичні до теми).

Вимоги до оформлення **додатку** (транскриптів).

1. Повна формальна інформація про інтерв'ю: час проведення (дата), тривалість, місце.
2. Стать і вік респондентів.
3. Вступне слово (короткий текст) про мету дослідження та інформування щодо анонімності дослідження (у тексті дослідження ви придумуєте інше ім'я для респондентів).
4. Список питань, які ставилися респондентам.
5. Текст інтерв'ю (не обов'язково; однак, цитати слід надавати у тексті дослідження).

Таблиця оцінювання роботи

Тип роботи	Максимальна кількість балів
Вступ і висновки: написання логічного і аргументованого вступу роботи (актуальність дослідження, чітка мета і завдання роботи, прописані методи дослідження), якому відповідають висновки (у висновках не повинна міститися нова інформація, а тільки стисле і змістовне узагальнення результатів роботи)	10
Емпірична (основна) частина: обґрунтований аналіз взятого інтерв'ю; фахове вживання термінології, чіткий виклад аргументів	10
Література, посилання на літературу у випадку цитування чи надання певної інформації; коротке пояснення основних досліджуваних понять	5
Стилістика написання (оформлення роботи, таблиць і рисунків, дотримання структури), грамотність (наявність оценок, помилок)	5
Разом	30

Плагіат і посилання (стосується усіх письмових робіт)

- Запозичення у ваших текстах фраз або ідей інших авторів або авторок без належного посилання (окрім загальновідомих речей) називається плагіатом, засуджується в усьому світі і на цьому курсі карається **незарахуванням письмової роботи**.
- Усі цитати мають бути оформлені лапками і супроводжуватися посиланням на конкретну сторінку(и) в конкретному тексті
- Якщо ви перефразовуєте або переказуєте ідеї іншого автора або авторки своїми словами посилання теж необхідне (якщо доречно, то теж на конкретну сторінку(и))
- Перелік усіх джерел, на які ви посилалися, подається наприкінці тексту в списку літератури

УВАГА! У випадку встановлення факту плагіату під час опанування дисципліни студенти отримують оцінку “неприйнятно”.

Вимоги до обсягу роботи: до 20 тис. знаків з пробілами (без додатків).

Приклад студентської групової роботи минулого навчального року (увага! прохання не дублювати текст): Мочула Н., Пташка К., Семашина М. [Маскуліність київських водіїв маршруток](#).

Фінальна задача роботи – очікування

Дослідницькі роботи подаються в електронному вигляді (обов'язковий формат файлу .doc – оскільки коментарі писатимуться у форматі «track changes») на електронну адресу викладачки до **25 листопада 2013 р.** (24.00). Кожне запізнення на добу – мінус 3 бали. До презентації на останньому семінарі я повинна встигнути прочитати роботи.

Назва листа із файлом – Masculinity: Research. Назва документа – прізвище авторки /автора англійською мовою і рік (наприклад, Martsenyuk_2013. doc).

Обов'язкове оформлення титульної сторінки роботи з вказанням інформації про авторок / авторів і електронної адреси. Коментарі до дослідження і бал за роботу будуть надіслані на електронну адресу.

Авторка курсу

Тамара Марценюк

ЗАВІДУВАЧКА КАФЕДРИ

Світлана Оксамитна